

natuur- en vogelwacht culemborg

"HAK-AL" januari-februari 1977 nr. 1/2

 zwartkop
 20-12-76
 KH

 scholekken
 1 poel!
 staappoel
 vlieg KH
 20-12-76

opmerking!
 wasaan
 lichte dan
 kop-land!

meerderd
 puetkan
 1 gans
 (was nog niet
 achteraan)
 24-12-76
 het van de vossen

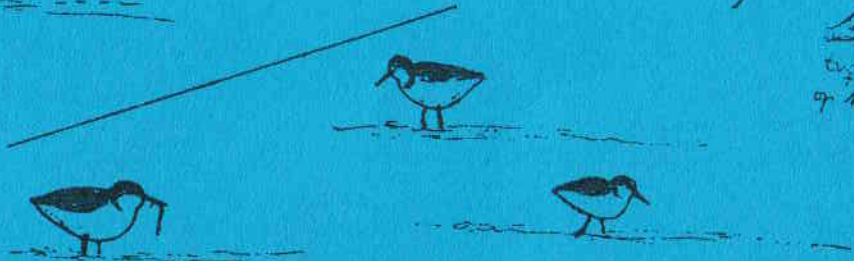
grijs- en
 westerling
 schansen
 v. achter
 h. van
 24-12-76

 v. h.
 20-12-76

 20-12-76
 KH

- reeboot
 boot met olie
 besmeerd
 25-12-76
 gemiddeld te
 renaten
 KH

20-12-76
 KH

draakhandiger
 naar
 25-12-76
 Eji-tje-tje

20-12-76
 KH

K = - KAMP Haamstede
 NWC
 schouwerland
 '76

ELLY HEYNES
 GOILBERDINGESTR. 24
 CULEMBORG

HEYNES

HAK-AL is het mededelingenblad van de
Natuur en Vogelwacht Culemborg N.V.W.C.

Redaktie-adres: Triosingel 27 - Culemborg

Kontaktadres: Gerard van Zuylen - Zandstraat 32A
Culemborg -03450-3922-

Begeleiding
Jeugdgroep: Leo v/d Kooy - Vliegerweg 3
Culemborg - 03450-5450- en
Gerard van Zuylen

Coördinatie
Inventarisaties: Chris Kalden - Ravelijnstraat 51
Culemborg -03450-6213-

Bibliotheek: Frans Waroux.
Boeken en Inventarisatieverslagen in
Het Kompas

"Het Vogeljaar": Jaarabonnement 1977 door overschrijving
van f 12,-- op de girorekening van de
NVWC met vermelding van "Vogeljaar".

Nieuwe Leden: Opgeven bij de penningmeester.

Lidmaatschap: Jeugdlidmaatschap f 5,-- per jaar
Individueel volw. f 10,-- per jaar
Gezin f 15,-- per jaar
Indien per post f 15,-- per jaar

Penningmeester: Frans Waroux - Mendelssohnlaan 7
Culemborg -03450-5393-
Gironummer 34.33.351 t.n.v. F. Waroux
rek. Natuur en Vogelwacht Culemborg.

Redaktieteam: Harry en Jilles v/d Warenburg en
Breun Jansen

Klubhuis: "Het Kompas" - Kamer 2 -
Slotstraat 12 - Culemborg.

Bij de voorplaat/achterplaat

Op deze wat afwijkende voorplaat/achterplaat staan
diverse tekeningen van Jilles v/d W. waarvan de meesten
tijdens het winterkamp in Haamstede zijn gemaakt.

Van de Redaktie

Voor U ligt alweer het eerste nummer van HAK-AL van de
derde jaargang 1977. Het is evenwel een gecombineerd
nummer nl. januari en februari, maar dat heeft zijn
oorzaken.

Juist daarom hebben we er extra zorg aan besteed en vind
U op een aantal pagina's ter afwisseling een paar leuke
vogelcartoons.

Bij het schrijven van dit stukje hebben we inmiddels de
tweede "knotdag" weer achter de rug.

Onder nu niet bepaald ideale weersomstandigheden zijn
toch nog 53 knotwilgen van hun pruik ontdaan. Het was
tamelijk regenachtig waardoor iedereen nat en behoorlijk
onder de Betuwse klei thuiskwam. Meer dan de helft zit
er nu op en de 29ste hopen we de rest schoon te krijgen.

Daaraanvoorafgaand hebben we op de 27ste een lezing met
dia's gehad over Spitsbergen door Ko de Korte. En wanneer
U het excursieprogramma eens doorloopt kunt U zien dat we
bepaald niet stilzitten.

Het zou bovendien leuk zijn wanneer we bij de verschillende
excursies eens wat nieuwe gezichten zouden zien.

Zowel de bustocht naar de Flevopolder op 19/2 als de dag-
excursie naar ARTIS op 19/3 zijn daar misschien leuke
gelegenheden voor.

En voor wie z'n handen uit de mouwen wil steken: bijna de
gehele maand februari kunt U nog terecht bij het
knotwilgen snoeien.

Leden en belangstellenden GRAAG TOT ZIENS!!

De Redaktie.

HAK-AL

"HAK-AL" is een Culemborgse of Kuilenburgse samenvoeging
van de uitroep "had ik al". Deze kreet wordt meermalen
gehoord tijdens excursies of inventarisaties wanneer er
vogels, planten, e.d. worden gehoord, gezien of gevonden.

Excursie Flevopolder 19 februari

Het lag in de bedoeling om tijdens de "krokus"-vakantie een jeugdkamp te organiseren. Daarvoor is een kamphuis nodig, dat niet duur is, makkelijk te bereiken is en gelegen is in een omgeving waar veel vogels in februari te zien zijn. Het bleek onmogelijk een dergelijk kamphuis te vinden.

Omdat een aantal jongeren er op gerekend heeft, dat er zo'n kamp zou zijn, willen we als troost bij voldoende deelname een dag-excursie naar de Flevo-polder organiseren op 19 februari.

De Flevo-polder is bij iedereen voldoende bekend om de grote aantallen vogels, die er in het winterhalfjaar te vinden zijn.

De kosten zullen voor jeugdleden f 10,- en voor volwassenen f 12,50 bedragen.

Opgave moet zo snel mogelijk gebeuren en is mogelijk tot en met zondag 6 februari (dit in verband met de reservering van de bus).

Daarna is opgave niet meer mogelijk.

Je kunt je opgeven bij Chris Kalden en Frans Marcoux (adressen voorin).

Artis-excursie 19 maart

Om een rondleiding te kunnen bespreken (bij een minimum-deelname van 20 personen) is het nodig, dat we zo snel mogelijk weten, wie er mee gaan. Geef je daarom op bij Gerard van Zuylen (zie artikel in dit nummer).

Winterkamp Naamstede

Zaterdag 24 december begon het winterkamp te Naamstede. Het was mooi weer op de heenreis en we zagen veel ganzen naar het oosten trekken. We dachten dat er weinig ganzen meer zouden zitten hoewel wij ons daar in vergisten.

Op Schouwen-Duiveland gekomen zagen we toch nog wel ganzen. In de loop van de morgen was bijna iedereen aangekomen. 's Middags maakten we een wandeling over het strand en door de Dominale bossen. De eerste avond werd er natuurlijk een kussengevecht gehouden. Na een tijdje was iedereen toch ingeslapen.

De volgende morgen kregen we een heerlijk ontbijt en zijn we naar de Koudkerkse Inlagen gegaan. Daar zijn we gaan lopen en na een tijdje zagen we een groep ganzen zitten. Er zat een eenmans bij die een ring had met een oranje punt. Terug bij de auto's gekomen reden we zo langzamerhand weer naar het kamphuis. Toen we wegaten hadden nam Chris het woord om te vertellen wat we die middag zouden gaan doen. We zouden met de auto gaan en waar wat te zien was zouden we even uitstappen om te kijken. Aan het einde van de middag zouden we naar de zonsondergang gaan kijken bij de K.I. waar ongeveer 20.000 scholeksters bij elkaar komen als de slikken onder water lopen. Dit was een heel mooi gezicht. Je zag de zon onder gaan en zag je V-vormen van zwarte stipjes, wat honderden scholeksters waren. Ze kwamen recht op ons af en vlak voor ons maakten ze ineens een boog om ons heen en streken ze op een eilandje achter de dijk neer. Hoe donkerder het werd hoe meer scholeksters er in grotere groepen aan kwamen vliegen. Tenslotte zijn we weer naar het kamphuis gegaan. Deze avond aten we macaronie en na het eten was het weer vechten om de spelletjes, want iedereen wilde natuurlijk hetzelfde spelletje hebben. Deze avond hebben we allemaal spelletjes zitten doen zoals: mastermind, kaarten en vier op een rij. Het werd deze keer niet te laat en iedereen lag al vroeg onder de dekens. Toen we opstonden zagen we dat het een beetje somber weer was maar minnen er toch op uit. Na een tijdje gereden te hebben hadden we al een paar leuke waarnemingen gedaan en was het alweer tijd om naar het kamphuis terug te gaan. Na het eten werd zoals gewoonlijk verteld wat er op het plan stond en dat was deze keer naar Zierikzee. Na een tijdje in de stad gewandeld te hebben kregen we een consumptie. Hierna werden inkopen gedaan voor o.a. het avondmaal.

Deze keer was het stampot rauwe andijvie. Deze laatste avond zou er een man komen van de Natuur- en Vogelwacht Schouwe-Duiveland. Het was een bijzondere mooie avond, erg mooie dia's. Deze man zei ook dat het erg mooi is als er sneeuw in de duinen ligt hoewel dat zelden voorkomt. Toen hij klaar was hebben we nog enkele vragen gesteld. Na nog wat gedronken en gegeten te hebben gingen de jongeren al vroeg naar de slaapzaal om er een bonte boel van te maken. Dat was wel te merken, de ouderen lagen al in bed maar konden van ons niet slapen. Nadat Chris ons, het was al half een, een paar keer kwam waarschuwen was het dan toch eindelijk stil geworden.

Toen we een tijdje wakker waren keek er iemand uit het raam en riep "het heeft gesneeuwt". Dat was het allermooiste wat we konden meemaken. Hoewel het de laatste dag was gingen we s'morgens toch maar een wandeling maken in de wit ondergesneeuwde duinen. Dat was een fantastisch gezicht, en dat op de laatste dag van het kamp. Ook dit was weer een bijzonder geslaagd kamp. We hebben in totaal zo'n 75 soorten vogels gezien waarvan de lijst verder in het blad staat.

Gert-Jan Kroon.

Waargenomen soorten tijdens winterkamp Naamstede (Schouwen- Duiveland).

1. fuut	15. middelste zaagbek
2. dodaars	16. nonnetje
3. wilde eend	17. zeeoet
4. wintertaling	18. knobbelzwaan
5. slobbeend	19. rotgans
6. bergeend	20. brandgans
7. kuifeend	21. rietgans
8. tafeleend	22. grauwe gans
9. pijlstaart	23. kolgans
10. smient	24. blauwe reiger
11. toppereend (vrouwtje)	25. flamingo 2 ex.
12. ijseend (vrouwtje)	26. torenvalk
13. zwarte zeeëend	27. smel eken
14. brilduiker	28. blauwe kiekendief (vrouwtje)

29. sperwer
30. buizerd
31. reersoet
32. waterhoen
33. kokmeeuw
34. zilvermeeuw
35. stormmeeuw
36. rode mantelmeeuw
37. zwarte ruiters
38. grutto
39. bonte strandloper
40. drieteenstrandloper
41. watersnip
42. houtsnip
43. steenloper
44. zilverplevier
45. wulp
46. scholekster
47. goudplevier
48. Kievit
49. tureluur
50. witgatje
51. kluut
52. rosse grutto
53. houtduif
54. turkse tortel
55. grote bonte specht
56. groene specht
57. zwarte kraai
58. bonte kraai
59. kauw
60. roek
61. koolmees
62. pimpelmees
63. patrijs
64. fazant
65. merel

66. zandlijster
67. roodborst
68. winterkoning
69. veldleeuwerik
70. koperwiek
71. heggemus
72. Vlaamse gasi
73. goudhaantje
74. vink
75. keep
76. wuisrus
77. graspieper
78. kramsvogel
79. spreeuw

En verder o.a.

ree 2 ex.
konijn
zoetwatermossel
zeester
zeeëgel
muiltje

zeeschuim
kwal
krab
diverse planten, struiken
en bomensoorten

Tweede dag kamp Haamstede

Ik heb op die dag het nu volgende lijstje vogels gezien: 10 Wulpen, 3000 Rietganzen, 3000 Schol-eksters, 120 Rotganzen, 7 Bergeenden, 300 Smienten, 4 Wintertalingen, 1 dode Zeekoet (olieslachtoffer), 30 Steenlopers, 100 slobbeenden, 4 Bonte kraaien, 30 Dodaarzen, 5 brilduikers, 15 middelste zaagbekken, 1 zwarte zeeëend, 1 zilverplevier, 1 Rosse Grutto, 32 Zwanen, 150 bonte strandlopers, 50 drieteenstrandlopers, 170 tafellee-eenden, 3 kuifeenden, 1 vr. toppereend, 20 nonnetjes, 1 vr. IJseend, 10 pijlstaarten, 2500 Brandganzen, 100 tureluren en 10 kolganzen. Sommige anderen van ons hebben ook nog een Zwarte Ruiters en een Smelleken gezien. Ik vond dit de mooiste dag.

Robby van Vliet

Kontaktkommissie voor Vogelstudie van de KNNV

Op 11 december was de jaarlijkse kontaktvergadering in Utrecht. Deze stond in het teken van het 75-jarig bestaan van Kon. Ned. Natuurhistorische Ver., vandaar dat er ook een lezing werd gehouden en dat er een tweetal films werden gedraaid.

De eerste film was getiteld "Survival for Life" van Prof. Tinbergen en ging over het intieme leven van de Kleine Mantelmeeuw. Het was een prachtige film waarin van heel dichtbij het gedrag van deze vogel gevolgd werd. Zeker de moeite waard ook een keer bij de N.V.W.C. te vertonen. De tweede film had als titel "Ooievaar-Lepelaar" van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders. Deze film volgt de gedragingen van de kolonie lepelaars die zich in de zuiderlijke Flevopolders heeft gevestigd.

De lezing van de heer Bunt ging over het komen en gaan van vogels op 1 Km² grasland. De heer Bunt heeft dit 5 jaar intensief gevolgd en daarbij tevens de gegevens gebruikt van Prof. De Vries die hiermee al 25 jaar bezig is! Misschien wel interessant om enkele gegevens uit deze lezing te vermelden.

Het onderzoek werd verricht in de Bennekomse hoollanden en een blauwgrasland daar in de buurt. De bodem bestaat hoofdzakelijk uit veen, overgang klei-veen en zand. Het aantal vogelsoorten dat daar werd geteld was 118 waarvan 31 soorten regelmatig werden waargenomen en 33 broedvogelsoorten.

Opvallend is dat de kievit en de spreeuw nauwelijks voorkomen op het blauwgrasland maar wel op het bemeste land. Dit houdt verband met de voedselkeuze. Een kievit eet bv. in de zomer hoofdzakelijk wormen. In een goed grasland komen er ongeveer 400 per m² voor die evenwel niet allemaal eenvoudig voor het oppikken liggen. Vandaar dat je kievit en ook spreeuw veel in de buurt van koeiepoten ziet voedselzoeken, die door het vertrappen van de grond de wormen zichtbaar maken.

In het najaar en in de winter eten kieviten en spreeuwen hoofdzakelijk emelten (larve van de langpootmug) omdat dan de wormen schaarser worden. Deze komen vooral veel in vochtige gebieden voor.

Het gewicht van een kievit is ± 205 gram. Per dag moet hij zo'n 100 gram aan wormen e.d. eten. Aangezien één regenworm ongeveer 0,4 gram weegt moet hij dus zo'n 250 stuks per dag eten. Wanneer het menu uitsluitend uit emelten bestaat moet hij er daarvan ruim 1.500 zien te bemachtigen.

Het voedselzoeken van veel vogels gebeurt op:

A - Goed geluk hierbij is het tastzintuig erg belangrijk, bv. lepelaar die met z'n lange snavel door het water heenmaait.

B - Doelgericht dit kan zijn op gehoor of door met de poten te trappelen zoals merels en kieviten dat bv. doen

Het voedselzoeken heeft niet altijd resultaat. Zo heeft men vast kunnen stellen dat een scholekster van de 17.000 pikken per dag er maar 567 resultaat hadden. De relatie vogels/fauna is dus afhankelijk van de beschikbaarheid van voedsel. In goed bemeste grond komt veel voedsel voor, vandaar ook veel vogels. Dit houdt natuurlijk niet in dat we nu al het land zoveel mogelijk moeten gaan bemesten om meer vogels te krijgen. Er komen wel meer vogels maar minder soorten omdat de kritische vogels zoals Gele Kwikstaart het juist moeten hebben van voedsel uit schraal bemeste of blauwgraslanden. Deze zullen dan als eerste verdwijnen.

Het onderzoek zal t.z.t. worden gepubliceerd. Belangstellenden die hier meer over willen weten moeten dus nog even geduld hebben.

Verder nog enkele bestuursmededelingen:

Sj. Braaksma - Technisch lid van de KNNV.

Hij had 150 zangvogels geringd bij de Wereldomroep in Lopik. Hiervan bleken 16 ex. pootverbrandingsverschijnselen te vertonen. Dit komt doordat de vogels op de draden gaan zitten waar een wisselstroom van 8-10.000 volt op staat. Hij had zelfs een koolmees geringd zonder pootnagels. Vroeger kwam hetzelfde voor bij de binnenlandse omroep maar door initiatief van bovengenoemde zijn daar nu veiligheidsdraden aangebracht.

De uilenstand was iets slechter dan in 1975. Dit komt wellicht door de slechte muizenstand.

F. Bloem - Terkonderzoek te Bloemendaal
- Tellingen oktober/november 1976

Hij had bijzondere veldleeuwerikkentrek waargenomen. Meer dan in 1975. Dit gold echter niet voor kramsvogels en koperwicken waarvan er maar bijzonder weinig zijn doorgetrokken.

Veel terk ook van zanglijsters, merels, Kievitten en roodborsten (vooral 's-nachts).

Ook op Walcheren werden trektellingen verricht.

Sterke roekentrek op 23-25 en 26/10, zo'n 1.000 stuks in Z.O.-richting langs de kust. Ook werden 3 raven waargenomen tussen de kraaien, roeken en kauwen.

Verder nog torenvalk, 3 wespdieven, sperwers, drie havikken en drie flamingo's.

De laatste boerenzwaluw werd op 13/11 gezien.

In vele delen van ons land werden kraanvogels gesignaleerd. Het is dit jaar een ware invasie geweest.

Tenslotte deelde de heer Taapken, Afd. Publikatie-aangenheden ons mede dat in 1977 de Stichting Het Vogeljaar 25 jaar bestaat. Om dit eens goed te vieren werd het idee naar voren gebracht ter gelegenheid hiervan een week-end te organiseren. Nadere gegevens hierover zult U ongetwijfeld in Het Vogeljaar kunnen lezen.

Legen 17.00 uur was deze vergadering afgelopen en ging ieder tevreden huiswaarts.

Dit verslag is van Leo v/d Kooy en Gerard van Zuylen die namens de Natuur en Vogelwacht Culemborg deze jubileumvergadering hebben bijgewoond.

Zoals reeds in het decembernummer van HAK-AL aangekondigd wordt het symposium over de problematiek rond het rapen van Kievitseieren gehouden op 22 januari 1977 te Zutphen.

Dit symposium wordt georganiseerd door de Stichting Kritisch Fauna-

beheer en zal namens de Natuur en Vogelwacht Culemborg worden bezocht door Ardie Noorman en Harry v/d Warenburg. In het maartnummer van HAK-AL kunt U een impressie van deze bijeenkomst aantreffen.

--*-*-*-*-*-*-*-*-*-*

Goudplevierentelling in de Provincie Utrecht

Deze telling welke in het week-end van 20 en 21 november werd gehouden maakte deel uit van een landelijke telling welke door het R.I.N. te Leersum werd gecoördineerd. Namens de N.V.S.C. hebben Kars Veling, Henkjan Kievit en ondergetekende hieraan deelgenomen.

Een gedeelte van Houten ten oosten van de spoorlijn werd onderzocht. Helaas werden geen waarnemingen gedaan.

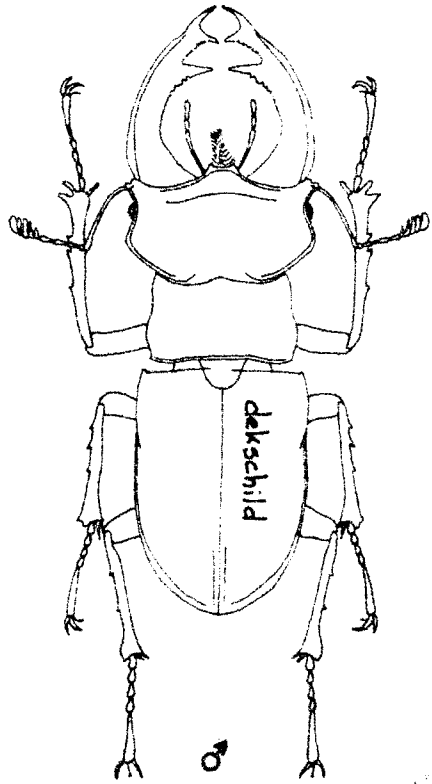
Landelijk zijn er evenwel ca. 350.000 ex. geteld, waarvan in Nrd.Holland en Friesland elk 100.000 ex. in Zd.Holland ca. 30 à 35.000 ex. en in Groningen 55 à 60.000 ex.

In de prov. Utrecht werden ca. 7.500 ex geteld. Hiervan werd het grootste gedeelte in het noord-westen aangetroffen; terwijl er in de Bempolders eveneens flinke aantallen voorkwamen.

Gerard van Zuylen.

Het vliegend hert

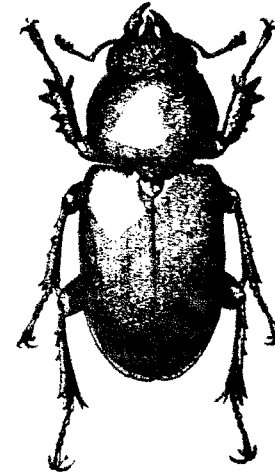
Een vroeger in Nederland algemeen voorkomende kever is het vliegende hert (*Lucanus cervus* L.). Nu is hij bijna geheel verdwenen en daarom beschermd. Het vliegend hert is niet alleen de grootste, maar ook de bekendste en de opvallendste kever van Midden-Europa. Vooral het mannetje is opvallend

door zijn geweiachtig verlengde bovenkaken, en hij kan een lichaamslengte (inclusief de kaken) van 75 mm. Het wijfje bezit slechts korte knijptangachtige bovenkaken, waarmee het zich tegen het eieren leggen in vermolmd hout ingraaft. De bovenzijde van de kever is matglanzend zwart, de dekschilden en de voorkaken zijn bruin. Bij grote mannetjes is de kop veel groter dan het halsschild en bij vrouwtjes is de kop veel smaller dan het halsschild. In deze soort is erg veel variatie in de afmetingen en sommige soorten worden maar half zo groot.

Kleiner mannetjes met een veel smallere kop en kleinere bovenkaken dan normaal behoren tot de vorm "capreolus" Füssl.

Ik heb ergens in een boek gelezen dat de geweiachtige bovenkaken van het mannetje zo groot

♀

vrouwte een geschikte plaats op om eieren te leggen (20 tot 30 stuks). Het wijfje heeft zoals al gezegd korte knijptangachtige bovenkaken, waarmee het zich vermolmd hout ingraaft. Uit de eieren komen de larven (kwatwormen), en deze kunnen 9 cm lang worden. Zij zijn dik, kaal en geelachtig wit. Als de larve zich wil gaan verpoppen vervaardigt zij van houtknaagsel een grote vaste cocon ter grootte van een kippeï.

Een mannetjeslarve moet een grotere cocon maken dan een wijfjeslarve. Het mannetje blijft namelijk net zo lang in de cocon, totdat de grote kaken hun eigen uiteindelijke vorm hebben aangenomen en hard zijn geworden. Dus reeds aan de pop is het toekomstige geslacht van de kever te zien. De kevers komen in de herfst uit, maar verlaten hun schuilhoeken pas in het voorjaar. De gehele ontwikkeling duurt 4 jaar.

In het vijfde jaar komen de kevers tevoorschijn. Overdags houden de kevers zich aan boomstammen op, waaruit sap vloeit, en 's avonds vliegen ze. In ons land komen ze voor o.a. op de Veluwe; Overijssel; Drente en Limburg. Van Frans Waroux heb ik een vrouwtje gekregen van het vliegend hert, die hij met z'n vakantie, afgelopen zomer in Frankrijk heeft gevangen, vandaar dit verhaaltje.

Op warme zomeravonden, vooral half Juni tot half Augustus, onmiddellijk na zonsondergang, vliegt de kever korte tijd, of wanneer het zeer warm is geweest en het onweerachtig wordt veel langer, met een sterk gegons van de beweging van de vleugels, en nagenoeg in verticale houding met het achterlijf naar beneden om de toppen van de bomen. Tijdens het paringsgevecht paart de overwinnaar van de mannetjes met het wijfje, en korte tijd na de paring sterft het mannetje. Het is ook wel eens waargenomen dat erscheidene vrouwtjes om een mannetje vechten. Het strijden tussen mannetjes om de vrouwtjes komt bij kevers wel meer voor. Na de paring zoekt het

vrouwte een geschikte plaats op om eieren te leggen (20 tot 30 stuks). Het wijfje heeft zoals al gezegd korte knijptangachtige bovenkaken, waarmee het zich vermolmd hout ingraaft. Uit de eieren komen de larven (kwatwormen), en deze kunnen 9 cm lang worden. Zij zijn dik, kaal en geelachtig wit. Als de larve zich wil gaan verpoppen vervaardigt zij van houtknaagsel een grote vaste cocon ter grootte van een kippeï.

Een mannetjeslarve moet een grotere cocon maken dan een wijfjeslarve. Het mannetje blijft namelijk net zo lang in de cocon, totdat de grote kaken hun eigen uiteindelijke vorm hebben aangenomen en hard zijn geworden. Dus reeds aan de pop is het toekomstige geslacht van de kever te zien. De kevers komen in de herfst uit, maar verlaten hun schuilhoeken pas in het voorjaar. De gehele ontwikkeling duurt 4 jaar.

In het vijfde jaar komen de kevers tevoorschijn. Overdags houden de kevers zich aan boomstammen op, waaruit sap vloeit, en 's avonds vliegen ze. In ons land komen ze voor o.a. op de Veluwe; Overijssel; Drente en Limburg. Van Frans Waroux heb ik een vrouwtje gekregen van het vliegend hert, die hij met z'n vakantie, afgelopen zomer in Frankrijk heeft gevangen, vandaar dit verhaaltje.

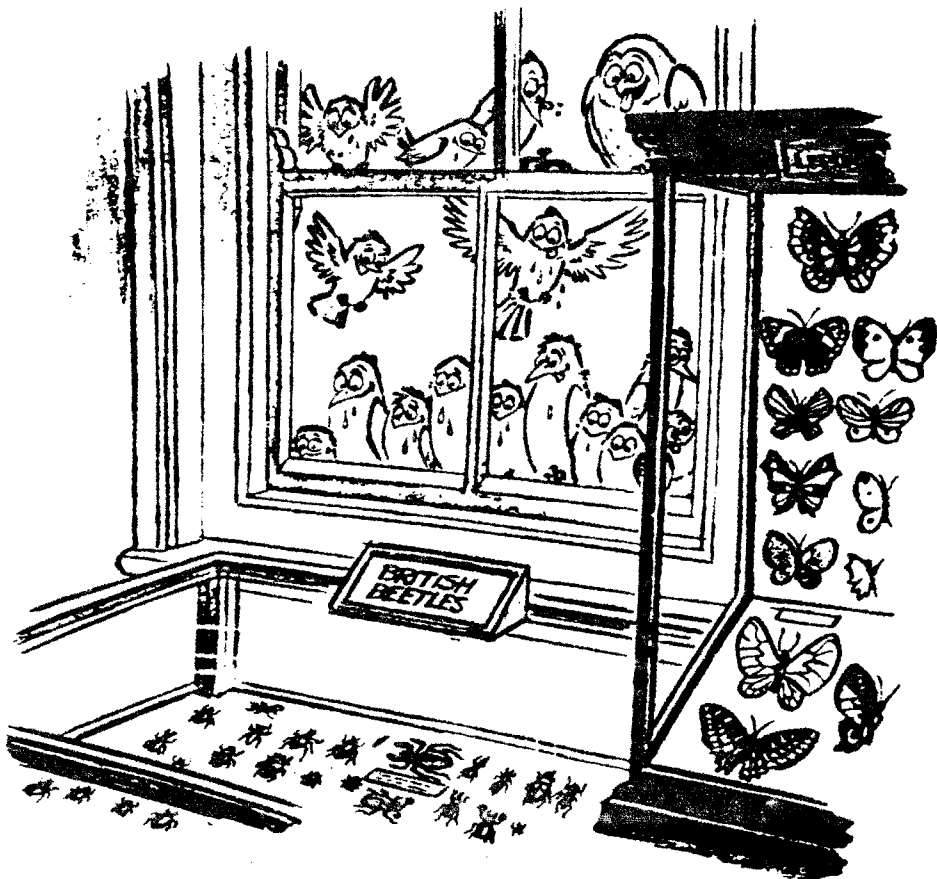
Wilde ganzen in Nederland

Enige tijd geleden is onder deze titel een prachtig boek uitgebracht van Lebret e.a. door de Kon.Ned. Natuurhistorische Vereniging en de Ned.Ver. tot Bescherming van Vogels.

In dit boek wordt in 183 pagina's met vele foto's in een aantal hoofdstukken de ecologie en het gedrag van de ganzen, de soorten en hun pleisterplaatsen en de verhouding tussen ganzen en mensen besproken.

Het boek kost in de boekhandel f39,50, maar is voor leden van de beide verenigingen goedkoper. Geïnteresseerden kunnen het via mij bestellen voor een prijs van f30,-.

Chris Kalden

Excursie naar ARTIS op zaterdag 19 maart.
Vertrek om 08.00 uur vanaf de Stationshal Culemborg.

Nu de meeste vogels nog in het zuiden vertoeven is het een goed moment om allerlei dieren eens wat van dichtbij te gaan bekijken.

In ARTIS is evenwel zoveel te zien dat we er waarschijnlijk wel meerdere dagen zouden kunnen vertoeven zonder ons te vervelen.

Om enigszins een indruk te krijgen wat er vooral in deze tijd voor bijzonders te zien is hebben we informatie opgevraagd.

Vooral jonge pasgeboren dieren zijn altijd erg leuk om te bekijken. Zo hebben de moerasantilope en de nijlgau (een antilopesoort uit India) pas jongen gekregen. Evenals de gevlekte Hyena's, de plumpe lori (halfaap in het nachtdierenverblijf) en de zwartvoetpinguïns.

Ook in het apenhuis zijn jongen te vinden bij de uilekopmakako's en slingerapen.

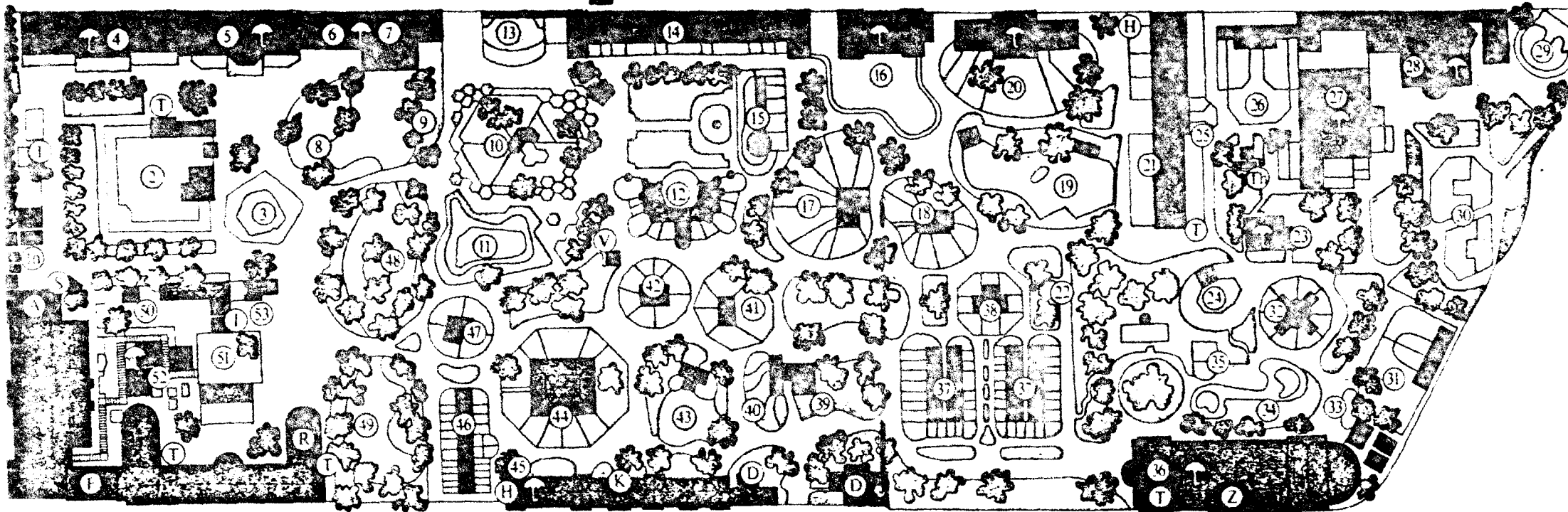
De vogels zullen bij ons zeker in trek zijn. Hiervoor kunnen we terecht in het vogelhuis, en wat dacht je van de uilenruïne met sneeuwuil en oehoe, of een grote volière met nederlandse en europese vogels. Om het dan nog maar niet te hebben over het grote en beroemde aquarium-gebouw waar ARTIS over beschikt.

Enfin, het is teveel om allemaal op te noemen, ga daarom mee met deze excursie en bekijk het met je eigen ogen. Wanneer we met tenminste 20 personen zijn krijgen we niet alleen reductie op de toegangsprijs maar kunnen we waarschijnlijk ook een rondleiding krijgen. Dit moet echter tenminste twee weken van tevoren worden doorgegeven. Geef je daarom zo snel mogelijk op bij Gerard van Zuylen Zandstraat 32A - tel. 3922 of bij Leo v.d. Kooy - Vliegerweg 3 - tel. 5450.

Wat het gaat kosten?

Voor al hetgeen je krijgt te zien eigenlijk niets. Ofschoon het natuurlijk van het aantal deelnemers afhangt zal het ongeveer f 18,- voor volwassenen en f 15,- voor jeugdleden t/m 14 jaar zijn.

Boterhammen zelf meenemen. We kunnen om een uur of zes weer in Culemborg terug zijn.

- 1 Kleuterspeelplaats, grasparkieten, kea's
- 2 Kamelen, struisvogels
- 3 Apenplateau
- 4 Vogelhuis
- 5 Apenhuis
- 6 Siamangs en gibbons
- 7 Insektarium en reptielenhuis
- 8 Ganzen en eenden
- 9 Pelikanen, aalscholvers, ooievaars
- 10 Flamingo's, eenden, ganzen, kraanvogels
- 11 Tedalschappen
- 12 Beren, ijsberen (zie ook 30)
- 13 Kerberterras: leeuwen
- 14 Roofdieren: tijgers, panters, poema's, jaguars, enz.
- 15 Uilenruïne: uilen, kleine roofvogels, zwanen, eenden
- 16 Olifanten, neushoorns
- 17 Hyena's, wolven, Maleise beren, lippenberen, jachtpanters
- 18 Kleine antilopen en herten
- 19 Weide met rhea's, capibara's, kangoeroes, gieren, mara's, enz.
- 20 Giraffen, antilopen
- 21 Grote roofvogels
- 22 Bevrattens

- 23 Orang-oetans
- 24 Chimpansees
- 25 Runderen: zeboes, yaks, bizons, bantengs, gayals, Kaapse buffels
- 26 Wisenten
- 27 Nijlpaarden, tapirs, zeekoeien, dwergnijlpaarden
- 28 Plantenkassen
- 29 Zeeleeuwen, kegelrobber
- 30 Nieuwe berenverblijven
- 31 Grote herten: elanden, rendieren, edelherten
- 32 Guanaco's, vicognes, herten
- 33 Zehonden
- 34 Verschillende soorten pinguïns, jan-vangents, enz.
- 35 Kleine panda's
- 36 Aquarium, amfibieën
- 37 Fazanterie
- 38 Ibissen, reigers, pauwen, enz.
- 39 Kleine kangoeroes
- 40 Kasuarissen, emoes
- 41 Mouflons, steenbokken
- 42 Kraanvogels, maraboes
- 43 Axisherten
- 44 Zebra's, przewalskipaarden, onagers, nyl-gaus

- 45 Wereld der Duisternis: nachtdieren
- 46 Wasberen, vossen, jakhalzen, knaagdieren, maki's, kleine katachtigen
- 47 Lama's, alpaca's
- 48 Eenden, ganzen
- 49 Flamingo's, watervogels
- 50 Kinderboerderij
- 51 Europese en Nederlandse vogels en zoogdieren
- 52 Mini-Zoo (kleutertuin)
- 53 Broedmachine

- A Administratiegebouw
- D Dienstgebouwen
- F Filmzaal
- I Informatie
- In Hoofdingang, tevens uitgang
- K Artis-klas
- R Restaurant
- S Souvenirs, telefoon
- T Toiletten
- H Herentoiletten
- Th Theehuis
- V Versnaperingen
- Z Zoologisch Museum

PLATTEGROND ARTIS

Biologische insectenbestrijding

Velen beschouwen biologische insectenbestrijding als iets nieuws. Niets is minder waar. Afgezien van het feit dat de natuur de aantallen insecten gereguleerd heeft sinds hun ontstaan, vermeld De Groot in zijn boek "The Chinese in Canton" dat: in de twaalfde eeuw in de sinaasappeltuinen aldaar reeds kolonies mieren (*Oecophylla*) gehouden werden. Hun taak was, plagen van "schadelijke" insecten tegen te gaan. Voor de mens dus óók al niet nieuw meer.

Insectenplagen ontstaan niet alléén door de monocultures die wij met onze landbouw ingevoerd hebben, doch vóóral door het invoeren van vreemde organismen vanuit andere ecologische omstandigheden. Veel werden en worden uit hun niche (functie van een organisme in het oecosysteem) gehaald met de bekende gevolgen. De wereldhandel is hier, vaak onbewust, voornamelijk schuldig aan.

Biologische insectenbestrijding is niet eenvoudig. Men meent vaak dat: als men voor een "schadelijk" organisme de geschikte predator gevonden heeft, men daarmee het doel bereikt zal hebben. Deze mening leeft onder de publieke opinie maar dit gaat niet altijd op. Om het tegendeel te illustreren het navolgend voorbeeld.

In Australië heeft men nogal wat last van de ingevoerde mussen (*Passer d.domesticus*). Men besloot indertijd om een uilensoort in te voeren (*Athene noctua*), de werking was averechts. Niet enkel de ingevoerde mussen vielen als slachtoffer maar ook de inheemse zangvogels, die tegen deze moderne vogel niet opgewassen waren. Men had er dus een tweede probleem bij gekregen.

Wijlen Dr. K.W. Dammerman meent dat als je een insectensoort neemt, waarbij het aantal mannelijke en vrouwelijke exx. gelijk is dus 100%, dan zal 98% omkomen, wil althans de soort kunnen blijven voortbestaan. De verliezen over de diverse stadia zouden zijn: steemuil 75% van de eitjes, 60% van de larven, 60% van de poppen en 50% van de imago's. Wanneer nu eens niet 98% op een of andere wijze uitgeschakeld wordt maar slechts

80%, dan zal het aantal exx. in één generatie ontzettend snel oplopen. De normaliter overgebleven 2% kunnen slechts enkele honderden exx. in een areaal vertegenwoordigen, maar evengoed enige tienduizenden.

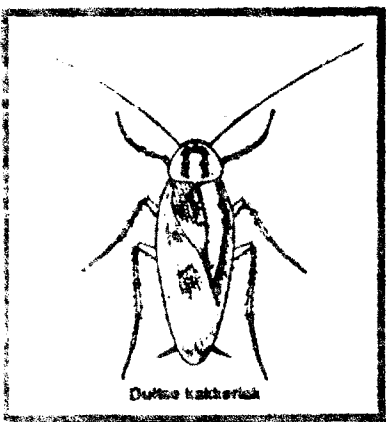
Insecten migreren vaak, zo ontdekte een biologische expeditie vlak na de Eerste Wereldoorlog op de met sneeuw bedekte berghellingen van Spitsbergen enorme aantallen sparreluizen. Maar op Spitsbergen groeien geen sparren, het dichtsbijzijnde sparrebos lag in Rusland, 1.300 km. van de luizenzwerm vandaan. Men merkte op dat de zwerm begeleid werd door zweefvliegen. Deze azen in hun larvestadium op deze luizen. Het is evenzo niet altijd dat insecten zelf de directe schade voor onze gewassen opleveren, dikwijls zijn zij de gastheren voor schadelijke parasieten, zoals virussen.

Ik meen dat b.v. aangetoond is dat sommige luizen rijstplantjes tot in de zesde generatie met een bepaald soort virus kunnen infecteren.

Het is overbekend dat door de cultivering van velerlei voedingsgewassen hun resistentievermogen afgenomen is. Maar toch zijn de resultaten met natuurlijke bestrijdingsmiddelen in ieder geval veel bevredigender dan bespuitingen met insecticiden. De gevolgen voor ons milieu hiervan zijn zo langzamerhand genoegzaam bekend. Commercieel gezien is biologische bestrijding ook veel gunstiger.

Toegegeven hiervoor is het onderzoek een niet te gering te schatten kostenfactor, maar dit is bij de ontwikkeling van chemische preparaten ook het geval. Het is zelfs zo dat het product in vele gevallen goedkoper op de markt komt met biologische bestrijders als met chemische.

Zo richtte de Mc.Daniël-spinmijt indertijd ontzettende schade aan in de appelboomgaarden van Washington. Deze mijt was resistent geworden tegen de meest uiteenlopende en gevaarlijkste vergiften. Totdat de hulp ingeroepen werd van de entomoloog Dr. Stanley C.Hoyt van het Washington State University Tree Fruit Research Centre. Dr. Hoyt predikte in 1965 reeds dat hij dergelijke plagen binnen twee jaar zover kon reduceren dat er geen sprake meer zou

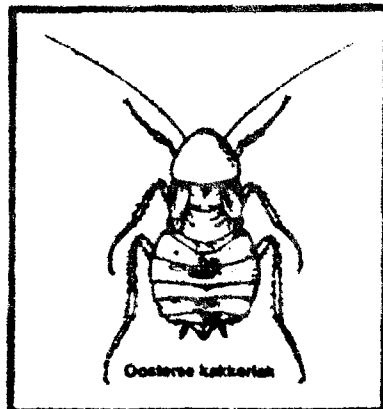
zijn van schade van enig economische omvang. Daarvoor was echter essentieel dat de predator van deze mijt nog bestond. De vrees was nl. gegrond dat deze door het onoordeelkundig gebruik van de myticiden en andere giften eveneens uitgeroeid was. Hij liet een groot areaal bespuiten met insecticiden behalve het centrum van dit proefgebied. Daar ontwikkelden de mijten zich buitengewoon goed en vormden een voedselbron voor de pre-

datoren. Dit gebeurde vroeg in het seizoen. Met het gevolg dat de mijten-etende predatoren zich sneller konden ontwikkelen als de mijten in de omgeving. Het tweede jaar was reeds erg gunstig. En een tuinder schreef in een brief dat hij: "Had saved more then 100.000 dollar in costs of chemicals against insects and mites in the first three years of integrated control".

De laatste jaren komt biologische bestrijding gelukkig meer en meer in de belangstelling te staan. Dit bewustwordingsproces onder de publieke opinie groeit met het besef dat vele chemische bestrijdingsmiddelen onverwacht nare consequenties met zich mee kunnen brengen. Het grote probleem is vaak dat de insecten zich dikwijls aan ons waarnemingsveld kunnen onttrekken, hetzij in een bepaald stadium van hun levenscyclus, hetzij dat wij in feite nog maar bar weinig weten over de relaties tussen en in de omgeving waarin zij voorkomen en waarin wij werken. Zo kan een goed bekend staande soort toch plaatselijk onverwacht snel ontwikkelen en een "plaag" worden. Dát heeft met een veelvoud van ecologische factoren te maken.

INGEBOUWD CONFLICT

Natuurlijke begroeiing, hagen en bomen geven vaak schuilgelegenheid aan potentiële predatoren. Voor hén kan een "bevolkingsexplosie" van voor onze cultuurgewassen "schadelijke" insecten beperkt worden. Dáárvoor dienen wij hen wel een kans te geven, wat

maar zelden gebeurd, immers de haag dient strak geschooren te worden, de bermen afgebrand of afgemaaid, in de dikwijls meest ongeschikte periodes. Alles en alléén maar omdat veel mensen houden van een stuk statische "natuur" om zich heen. Daarmede de gehele dynamiek verstorend.

Er zijn uiteraard ook veel mogelijkheden vanuit de mens te gebruiken. Eerlijk gezegd is dat dikwijls een voorwaarde, daar zo'n hoge concentratie gewassen van een bepaalde soort hoogst onnatuurlijk is en een reactie onder de insecten tot gevolg moet hebben. Men kan steriele insecten uitzetten als de voortplantingsperiode aanvangt. Men kan natuurlijke predatoren in laboratoria kweken en op de juiste momenten uitzetten. Ziekte-verwekkende organismen kunnen aangewend worden, etc. De vogels zijn bekende bestrijders vanwege hun grote mobiliteit. **DUS NESTGELEGENHEID MAKEN EN VOGELBOSJES AANLEGGEN!**

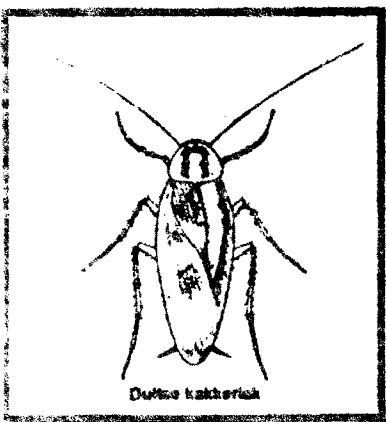

De omzet in chemische bestrijdingsmiddelen (Biociden) is echter een miljardenaangelegenheid. Deze bezit een "ingebouwd" conflict waarbij men stoeit met werkgelegenheid en economische groei. Niet met gezondheid. Als argument wordt tegenwoordig ook vaak gebruikt dat de voedselproductie

omhoog moet en dus het gebruik van deze biociden niet uitgesloten kan worden. De gevolgen voor de leefbaarheid zijn niet te overzien.

Toch zijn tegen dergelijke argumenten andere, zeer reële mogelijkheden in te plaatsen. Zo bestaat er in Californië bv. de "Association of Applied Insect Ecologists". Zo'n 15 bedrijven, die tesamen zeker 70 tuindersbedrijven adviseren wanneer en hoe er al of niet gespoten dient te worden. Waar mogelijk werken zij (desnoods tegelijkertijd met parasieten en predatoren-insecten om economische schade van enige betekenis tegen te gaan en... met succes.

De resultaten zijn erg gunstig. Zo meent de entomoloog Robert v/d Bosch dat "DE CHEMISCHE INDUSTRIE GEHEEL UITGESCHAKELD DIENT TE WORDEN BIJ HET BESTRIJDEN VAN INSECTEN-

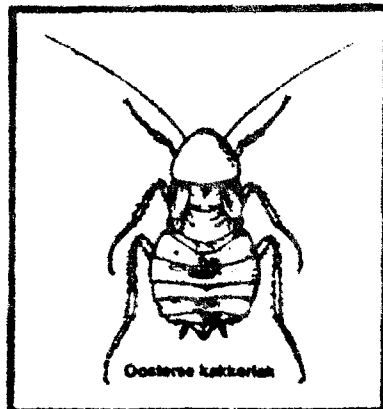
zijn van schade van enig economische omvang. Daarvoor was echter essentieel dat de predator van deze mijt nog bestond. De vrees was nl. gegrond dat deze door het onoordeelkundig gebruik van de myticiden en andere giften eveneens uitgeroeid was. Hij liet een groot areaal bespuiten met insecticiden behalve het centrum van dit proefgebied. Daar ontwikkelden de mijten zich buitengewoon goed en vormden een voedselbron voor de pre-

datoren. Dit gebeurde vroeg in het seizoen. Met het gevolg dat de mijten-etende predatoren zich sneller konden ontwikkelen als de mijten in de omgeving. Het tweede jaar was reeds erg gunstig. En een tuinder schreef in een brief dat hij: "Had saved more then 100.000 dollar in costs of chemicals against insects and mites in the first three years of integrated control".

De laatste jaren komt biologische bestrijding gelukkig meer en meer in de belangstelling te staan. Dit bewustwordingsproces onder de publieke opinie groeit met het besef dat vele chemische bestrijdingsmiddelen onverwacht nare consequenties met zich mee kunnen brengen. Het grote probleem is vaak dat de insecten zich dikwijls aan ons waarnemingsveld kunnen onttrekken, hetzij in een bepaald stadium van hun levenscyclus, hetzij dat wij in feite nog maar bar weinig weten over de relaties tussen en in de omgeving waarin zij voorkomen en waarin wij werken. Zo kan een goed bekend staande soort toch plaatselijk onverwacht snel ontwikkelen en een "plaag" worden. Dát heeft met een veelvoud van ecologische factoren te maken.

INGEBOUWD CONFLICT

Natuurlijke begroeiing, hagen en bomen geven vaak schuilgelegenheid aan potentiële predatoren. Voor hén kan een "bevolkingsexplosie" van voor onze cultuur gewassen "schadelijke" insecten beperkt worden. Dáárvoor dienen wij hen wel een kans te geven, wat

maar zelden gebeurd, immers de haag dient strak geschooren te worden, de bermen afgebrand of afgemaaid, in de dikwijls meest ongeschikte periodes. Alles en alléén maar omdat veel mensen houden van een stuk statische "natuur" om zich heen. Daarmede de gehele dynamiek verstórend.

Er zijn uiteraard ook veel mogelijkheden vanuit de mens te gebruiken. Eerlijk gezegd is dat dikwijls een voorwaarde, daar zo'n hoge concentratie gewassen van een bepaalde soort hoogst onnatuurlijk is en een reactie onder de insecten tot gevolg moet hebben. Men kan steriele insecten uitzetten als de voortplantingsperiode aanvangt. Men kan natuurlijke predatoren in laboratoria kweken en op de juiste momenten uitzetten. Ziekte-verwekkende organismen kunnen aangewend worden, etc. De vogels zijn bekende bestrijders vanwege hun grote mobiliteit. **DUS NESTGELEGENHEID MAKEN EN VOGELBOSJES AANLEGGEN!**

De omzet in chemische bestrijdingsmiddelen (Biociden) is echter een miljardenaangelegenheid. Deze bezit een "ingebouwd" conflict waarbij men stoeit met werkgelegenheid en economische groei.

Niet met gezondheid. Als argument wordt tegenwoordig ook vaak gebruikt dat de voedselproductie

omhoog moet en dus het gebruik van deze biociden niet uitgesloten kan worden. De gevolgen voor de leefbaarheid zijn niet te overzien.

Toch zijn tegen dergelijke argumenten andere, zeer reële mogelijkheden in te plaatsen. Zo bestaat er in Californië bv. de "Association of Applied Insect Ecologists". Zo'n 15 bedrijven, die tesamen zeker 70 tuindersbedrijven adviseren wanneer en hoe er al of niet gespoten dient te worden. Waar mogelijk werken zij (desnoods tegelijkertijd met parasieten en predatoren-insecten om economische schade van enige betekenis tegen te gaan en... met succes.

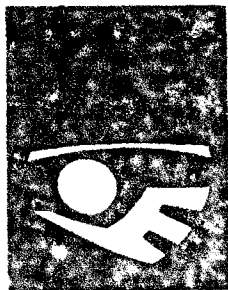
De resultaten zijn erg gunstig. Zo meent de entomoloog Robert v/d Bosch dat "DE CHEMISCHE INDUSTRIE GEHEEL UITGESCHAKELD DIEN'T TE WORDEN BIJ HET BESTRIJDEN VAN INSECTEN-

PLAGEN. DAARENTEGEN ZOU ZIJ ZICH MOETEN GAAN SPECIALISEREN IN DE MEER BIOLOGISCHE, VERANTWOORDE BESTRIJDING.

Hierdoor ontstaat erg veel werkgelegenheid. Voor veel jonge mensen kan in dit soort werk ontzettend veel inspiratie te vinden zijn. Immers de fascinerende wereld der insekten is voor de mens vrijwel ondoorgrondelijk. Daarbij kan dit werk zoveel voldoening geven dat men de periode van breedspectrum vergiften algemeen zal herkennen als een der gevaarlijkste fases uit de menselijke historie.

Pierre Maréchal.

LANDELIJKE VERENIGING TOT BEHOUD VAN

DE WADDENZEE

In het decembernummer van HAK-AL verzochten wij U een bezwaarschrift in te dienen bij het College van Gedeputeerde Staten van Friesland tegen het inpolderen van de Waddenzee.

Na informatie bij de Waddenvereniging blijkt dat tot aan de wettelijke inleveringstermijn

4 8 1 5 1

bezwaarschriften zijn binnengekomen.

Het is te hopen dat het gunstige resultaat van deze aktie ertoe mag bijdragen dat geen concessie voor het bedijken van de buitendijkse gronden en landaanwinningen tussen Zwarte Haan en de veerdam bij Holwerd wordt afgegeven.

Knotwilgen snoeien

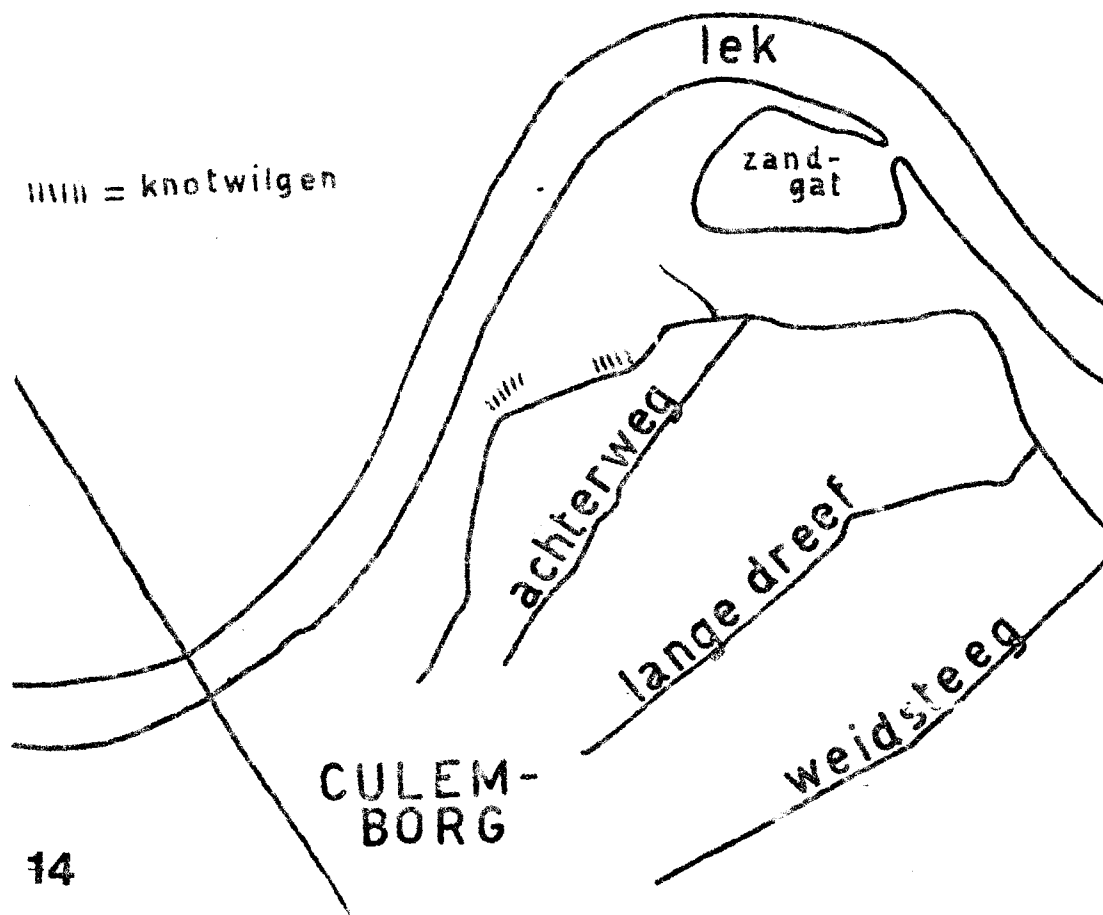
In de maand februari gaan we een iets andere opzet volgen. Tot nu toe hebben we steeds hele dagen gewerkt, maar vanaf 5 februari zijn we van 9.00 uur tot ongeveer 13.00 uur bezig.

We zullen dan kleinere boomgroepen snoeien, die anders er tussen door schieten.

Op 5 en 12 februari snoeien we bomen in de Redichemse waard, waar we ook in januari al geweest zijn. Deze bomen staan echter meer in de richting van de stad Culemborg.

Voor 26 februari krijg je een aparte uitnodiging.

Voor nadere inlichtingen: Chris Kalden
Ravelijnstraat 51
Culemborg
03450 - 6213

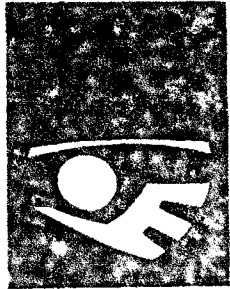

PLAGEN. DAARENTEGEN ZOU ZIJ ZICH MOETEN GAAN SPECIALISEREN IN DE MEER BIOLOGISCHE, VERANTWOORDE BESTRIJDING.

Hierdoor ontstaat erg veel werkgelegenheid. Voor veel jonge mensen kan in dit soort werk ontzettend veel inspiratie te vinden zijn. Immers de fascinerende wereld der insekten is voor de mens vrijwel ondoorgrondelijk. Daarbij kan dit werk zoveel voldoening geven dat men de periode van breedspectrum vergiften algemeen zal herkennen als een der gevaarlijkste fases uit de menselijke historie.

Pierre Maréchal.

LANDELIJKE VERENIGING TOT BEHOUD VAN

DE WADDENZEE

In het decembernummer van HAK-AL verzochten wij U een bezwaarschrift in te dienen bij het College van Gedeputeerde Staten van Friesland tegen het inpolderen van de Waddenzee.

Na informatie bij de Waddenvereniging blijkt dat tot aan de wettelijke inleveringstermijn

4 8 1 5 1

bezwaarschriften zijn binnengekomen.

Het is te hopen dat het gunstige resultaat van deze aktie ertoe mag bijdragen dat geen concessie voor het bedijken van de buitendijkse gronden en landaanwinningen tussen Zwarte Haan en de veerdam bij Holwerd wordt afgegeven.

Knotwilgen snoeien

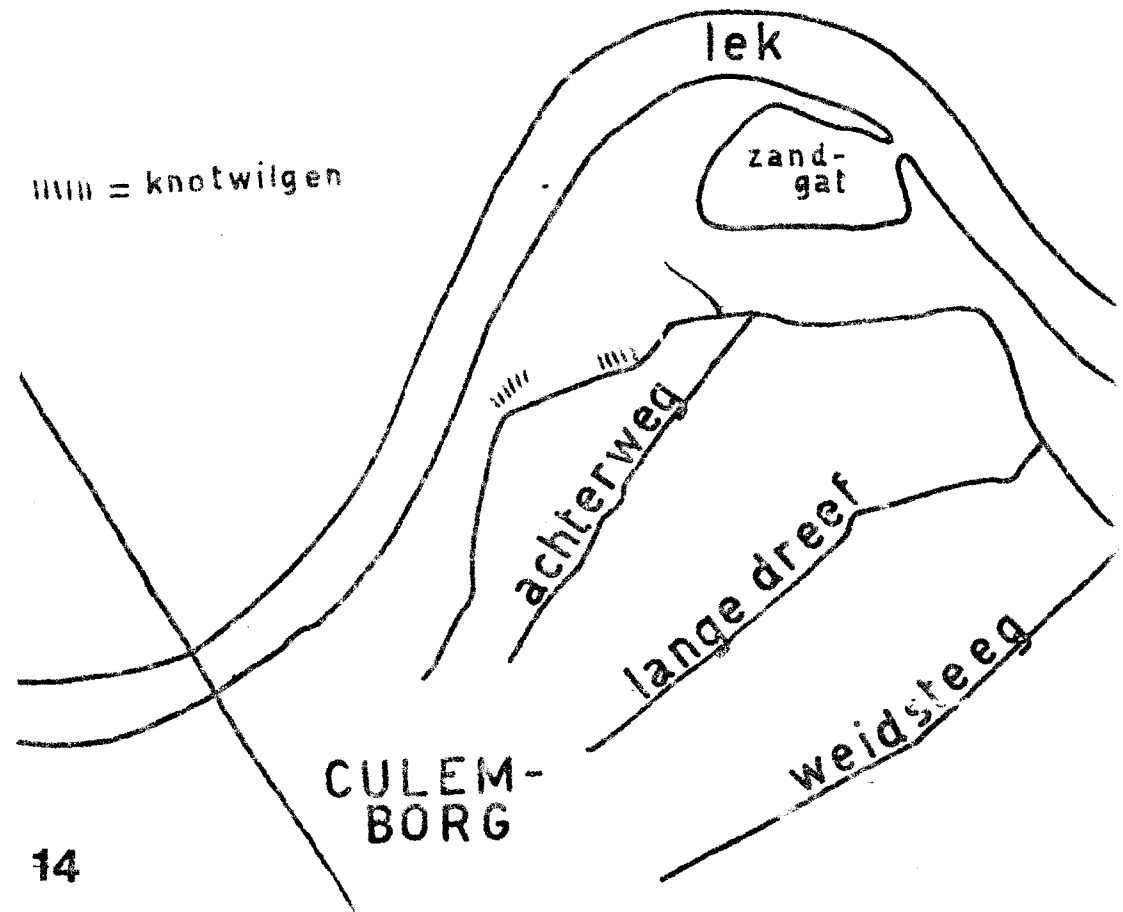
In de maand februari gaan we een iets andere opzet volgen. Tot nu toe hebben we steeds hele dagen gewerkt, maar vanaf 5 februari zijn we van 9.00 uur tot ongeveer 13.00 uur bezig.

We zullen dan kleinere boomgroepen snoeien, die anders er tussen door schieten.

Op 5 en 12 februari snoeien we bomen in de Redichemse waard, waar we ook in januari al geweest zijn. Deze bomen staan echter meer in de richting van de stad Culemborg.

Voor 26 februari krijg je een aparte uitnodiging. Voor nadere inlichtingen: Chris Kalden

Ravelijnstraat 51
Culemborg
03450 - 6213

Ooievaarsnest langs de Kooiweg Oost

Enkele jaren geleden hebben de heren Van de Koppel en Van Vuren bij hun nieuwe boerderij een ooievaarsnest geplaatst. In de omgeving van de boerderij worden regelmatig ooievaars waargenomen, waarschijnlijk ook door de nabijheid van de visvijvers van de O.V.B.

Omdat het nest snel geplaatst is en inmiddels al enkele stormen heeft meegemaakt, is het nodig, dat er verbeteringen worden aangebracht.

Via het Rijks Instituut voor Natuurbeheer hebben wij het verzoek gekregen om bij het opknappen van het nest behulpzaam te zijn.

Wij hebben daartoe contact opgenomen met de Ned.Ver. tot Bescherming van Vogels in Zeist, waarvoor de heer Aldenhuijzen zich bezig houdt met ooievaarsnesten. Hij zal in de komende maand advies over de te nemen maatregelen geven. De NVVO zal dan mee helpen zijn adviezen in daden om te zetten.

Wij houden je op de hoogte.

Chris Kelden

natuurbehoud

is zelfbehoud'

Een dezer dagen is het eerste nummer van "Natuur + Milieu" verschenen. Dit maandblad van de Stichting Natuur en Milieu komt in de plaats voor de tijdschriften "Natuur en Landschap" en "Natuur en Milieuzorg".

De Stichting hoopt d.m.v. dit maandblad aanzienlijk grotere

Mogelijkheden te hebben om snel te kunnen reageren op actuele problemen en het milieu te verdedigen tegen de steeds fellere stormlopen van korte termijnbelangen.

Het nieuwe blad geeft hierover informatie en standpunten.

Abonnement f 25,--/jaar. Overschrijving op giro nr. 51880

t.n.v. stichting **natuur en milieu**

"Schaep en Burgh" — 's-Graveland

onder vermelding van Ab. Natuur en Milieu.

stichting

MONDIAAL ALTERNATIEF

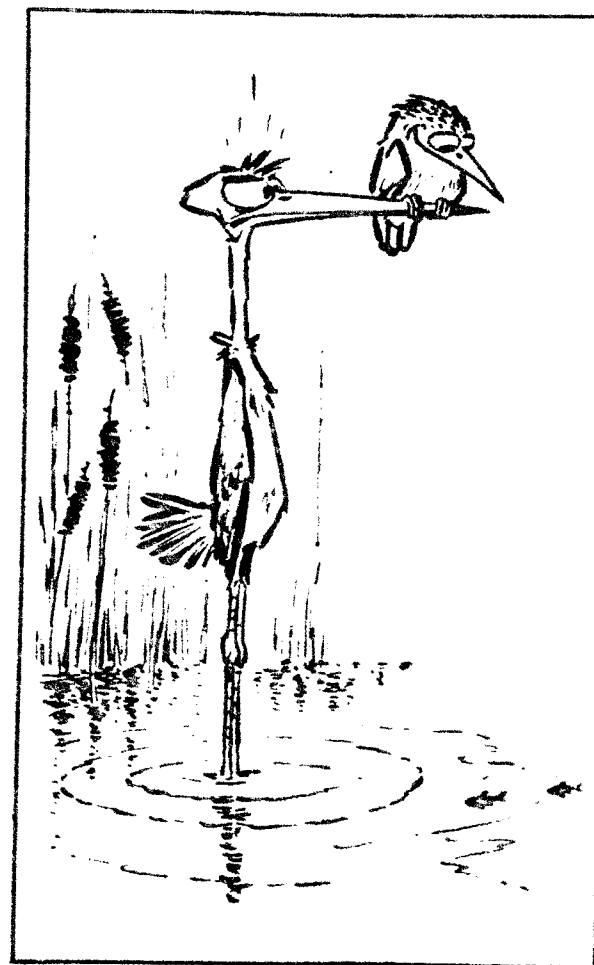
Van de Stichting Mondiaal Alternatief hebben wij ter aanvulling van de in "Het Vogeljaar" 1976/5 verstrekte informatie m.b.t. trekvogels een Driekwartalenverslag (1 jan/1 okt.1976) ontvangen.

Uit de eveneens bijgesloten lijst van publikaties zijn er inmiddels een aantal besteld. In het maartnummer van HAK-AL zullen wij hier verdere aandacht aan schenken. Wel hebben we inmiddels toestemming gekregen een in dat verslag gepubliceerd artikel van Pierre Maréchal over te nemen. We vertrouwen erop dat U met de inhoud van dat artikel uw voordeel kunt doen en waar mogelijk dit zelf in in de praktijk brengen.

Waarnemingenlijst

Parelduiker : 4-1-'77 1 ex. Kil van Hurwenen,
Kars en Henkjan;
Roerdomp : 12-12-'76 1 ex. Parallelweg O.,
Petra en Leen Kalden;
: 7-1-'77 1 ex. Parallelweg Oost,
Berry, Guido en Gertjan;
Nonnetje : 10-12-'76 30 ex. de Heul, Kars;
: 12-12-'76 4 ex. de Heul, Jilles;
Ganzen : verscheidene keren zijn de 3
meest voorkomende soorten in
grotere of kleinere aantallen
waargenomen, 1 x foeragerend, nl.
Rietgans : 4-1-'77 grazend in de Steenwaard,
Leo van der Kooy;
Torenvalk : 16-1-'77 2 dode ex. in de Regu-
lieren, Kars en Jilles;
Sperwer : 13-12-'77 1 ex. Hennisdijk en
: 24-12-'76 1 ex. Voorkoopsteeg,
Marcel v.d.Tol, Joost Woudstra;
Blauwe kiek : 20-12-'76 1 vr. ex. Zeedijk,
Wouter Kist, Henkjan en Kars;
Ruigpootbuisz. : 1-1-'77 1 ex. Zwarte kade,
Riet en Chris Kalden;
: 14-1-'77 1 ex. Regulieren,
Hees Tiemstra;
Buizerd : 23-11-'76 5 ex. Kooiweg Oost,
H.O.Streef;
Ransuil : 6-12-'76 1 ex. in de tuin,
mevr. Kroon;
Steenuil : 13-12-'76 1 ex. O.Nassaulaan,
Gertjan Kroon;
Velduil : 10-12-'76 1 ex. Beus.dijk,
Riet en Chris Kalden;
Houtsnip : 3-12-'76 4 ex. Kooiweg Oost,
H.O.Streef;
Wulp : 13-12-'76 2 ex. fort E'dingen,
Jilles;
: 25-12-'76 8 ex. Regulieren,
Wouter Kist en Kars;
Waterral : 4-1-'77 1 ex. Linge, Tricht,
Hees Tiemstra;
Klapekster : gedurende 3 maanden al aan-
wezig in de Regulieren;

Witte kwik : door de zachte winter tot nu
toe regelmatig waargenomen;
IJsvogel : 5-12-'76 1 ex. fort Spoel,
Jilles;
: 12-12-'76 1 ex. Parallelw.O.,
Petra en Leen Kalden;
: 12-12-'76 zelfde ex. Leov.d.K.:
: 25-12-'76 3 ex. Regulieren,
Hans van de Berg;

Baardmannetje : 20-12-'76 2 ex. Kon.Wilh.Coll.,
 Hans Rietvink;
 Tatkop : geregeld waargenomen in de tuin,
 Gertjan Kroon;
 Bonte kreei : 24-12-'76 1 ex. Schaardijkse w.,
 Marcel v.d.Tol en Joost Woudstra;
 Konijn : 15-12-'76 4 ex. Veth.v.Brenenweg,
 H.O.Streef;
 Hermelijn : 1-12-'76 1 ex. Daam van Dijkweg,
 H.O.Streef;
 Muis : 18-1-'77 1 ex. op prikkeldraad
 gespietst door vogel Beus.dijk,
 Robby van Vliet, John Pothuizen.

Waarnemingskaartjes verkrijgbaar bij en inleveren
 bij Chris Kalden, Ravelijnstraat 51, Culemborg.

Roofvogeltellingen

Evenals op 23 oktober (zie Hak-al nr.11-'76)
 hebben we de roofvogels in drie gebieden ge-
 teld.

De aantallen bleken in 2½ maand nauwelijks ge-
 wijzigd, nl.:

Regulieren: torenvalk 18 (18) buizerd 7 (8)

Marienwaard: torenvalk 7 (9) buizerd 5 (2)

Prijs e.o.: torenvalk 5 (5) buizerd 2 (1)

Andere waarnemingen werden er op 5-1-'77 ook
 nauwelijks gedaan: een Klapekster in de Regu-
 lieren, 100 Rietganzen boven de Marienwaardse
 kooi en een Steenuil langs de Oude Waag.

Toch doen we het nog een keer.

Knotwilgen snoeien Vijfheerenlanden

Voor diegenen, die niet mee gaan met de Flevo-
 excursie en ook niet genoeg kunnen krijgen van
 het snoeien van knotwilgen, is er een uitstekende
 manier om de dag door te brengen.

De natuur- en vogelwacht Vijfheerenlanden organi-
 seert dan namelijk een snoeidag, waarop men ten-
 minste 150 deelnemers verwacht. Alleen de erwten-
 soep is al de moeite waard. Het gaat om ontzet-
 tend zware bomen, die ongeveer 20 jaar niet ge-
 snoeid zijn.

De bomen staan in Helsdingen, tussen Vianen en
 Lexmond en zijn van de weg te zien, oostelijk
 ervan.

Eventuele inlichtingen bij J. de Labije, Vianen,
 03473 - 2287.

Inventarisatie-avond 3 februari

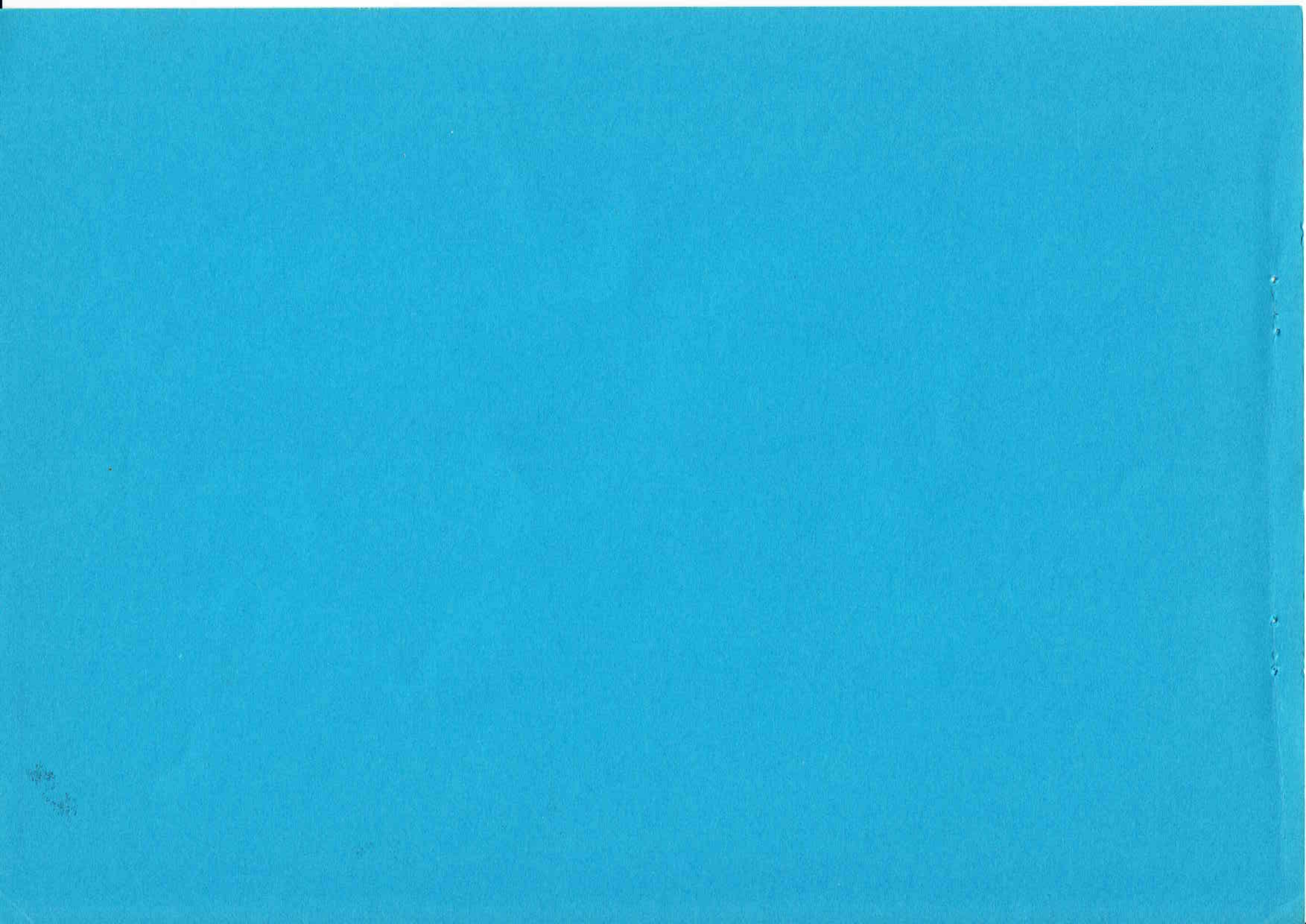
Op donderdag 3 februari bespreken we de inventari-
 satie-plannen voor 1977. Aan de orde zal onder
 andere komen: welke stukken, op welke manier en
 door wie.

Allereerst zal het inventarisatie-werk van de jeugd
 besproken worden, zodat ook zij van harte welkom
 zijn.

De avond wordt vroeg in het seizoen gehouden, omdat
 in februari enkele soorten al zingen of dan nog
 makkelijk waar te nemen zijn (uilen, heggemus,
 standvogels).

Men hoeft beslist geen expert te zijn om te kunnen
 meewerken aan de inventarisaties; sommige soorten
 zijn voor iedereen te onderzoeken, bovendien be-
 staat ook dit jaar weer de gelegenheid om met de
 inventaristoren mee te gaan en op die manier de
 zaak sneller onder de knie te krijgen.

De avond begint om 20.00 uur.

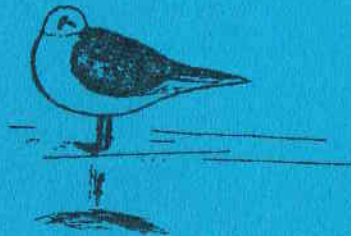
Kopkopvork

Heipetters 23-12-76
reguleren
op maatschappij

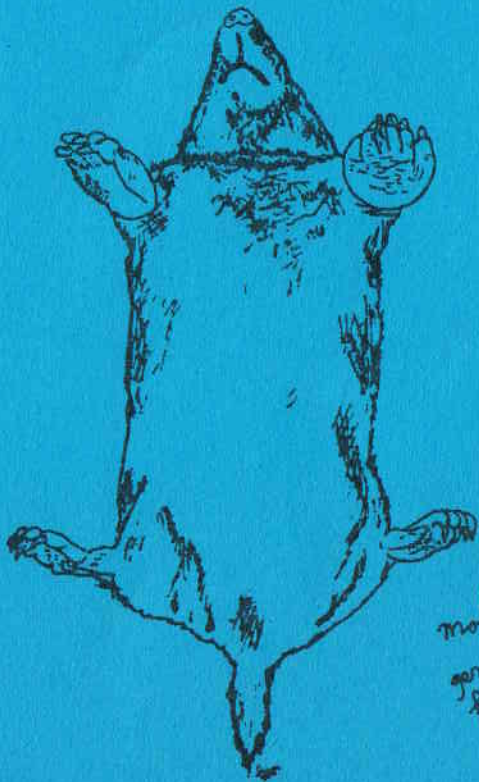
alder (p.o.p.)
slechte waard
2 december 76
s. m. d. b. j.

Kolmoeuw
mabind
plantage 31-12-76
maakt lessen & vliegt in!
voor klein

adrenalin op paal (vorken)
op kruis s'morgens, excursie
steenuaard, tussen 10.00 en 11.00 E.
vloeg uit water op vloeg circulerend
rond en landde toen op deze
vervoer-paal
tot deze houding bereikte hij de
omgeving en droopde hij zijn veren
20-11-76

mol doodgedoden natuurdre weg 30-10-76
geronnen bloed bij keltje
had iedere poot vijf nagels (vuil-wit)
heeft duidelijk groefjes in klauwpalm

hoogwaarschijnlijk
el regen sporen
in sneeuw
erwte fied
reguleren 29-12-76
11 cm lang

alles

korvenvalk in populier
30-10-76 s'morgens
langs prijsweg (griend)
weer uitgerit vanwege de kou